

KİŞİLERARASI İLETİŞİMDE EMOJİ KULLANIMI: WHATSAPP ÖRNEĞİNDE BİR İNCELEME¹

Seval EROL¹

Gülsüm ÇALIŞIR²

ÖZ

Araştırma Makalesi

Research Article

¹Lisansüstü Öğrencisi

E-Posta

seval28911@gmail.com

ORCID

0000-0002-8797-8460

²Prof. Dr

Gümüşhane Üniversitesi
İletişim Fakültesi

E-Posta

gulsumcalisir@yahoo.com

ORCID

0000-0003-3631-6819

Başvuru Tarihi / Received
15.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted

04.09.2023

İnsanlığın varoluşuna kadar uzanan iletişim kavramı, insanların temel ihtiyaçları ile paralel bir gerekliliktir. Bu gereklilikle insanlar birbirleri ile sözlü veya sözsüz biçimde etkileşim içindedir. Bu etkileşim literatürde “kişilerarası iletişim” olarak adlandırılmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni iletişim ortamları olarak sosyal medya uygulamaları ortaya çıkmıştır. Geçmişte yüze yüze gerçekleşen kişilerarası iletişim, sosyal medya ortamlarına taşınmıştır. Yer ve zaman sınırlaması olmayan ve kolay erişim imkânı sunan uygulamalardan biri Whatsapp olarak görülmektedir. Whatsapp, sözsüz iletişimin bileşenleri olan yüz ve beden hareketleri, bedensel temas, mekân kullanımı ve araçları ile benzerlik gösteren emojiler ile kişilere etkili bir iletişim ortamı sunmaktadır. Çalışmada Whatsapp üzerinde bulunan emojilerin kullanımının kişilerin günlük hayatta kurdukları yüz yüze iletişimde yararlandıkları jest ve mimikler, bedensel temas gibi unsurlar ile tutarlı bir şekilde kullanıp kullanmadıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Yöntem olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin katılımcıların zihninde yer alan özel ve saklı bilgileri ortaya çıkarma gücünden yararlanılmıştır. Çalışmanın örneklemi, Whatsapp kullanan 18 yaşından büyük olan 25 kullanıcı ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bilgilere göre Whatsapp uygulamasında gerçekleştirilen kişilerarası iletişimde kullanılan emojilerin etkili bir iletişime katkı sağladığı; kısaca emojilerin önemi ortaya çıkmıştır. Günlük hayatta kurulan kişilerarası iletişimde yararlanan sözsüz iletişim unsurlarının Whatsapp üzerinde de emojiler ile desteklendiği bilgisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Emoji, Kişilerarası iletişim, Sosyal medya, Sözsüz iletişim, Whatsapp.

USING EMOJI IN INTERPERSONAL COMMUNICATION: A REVIEW ON WHATSAPP

ABSTRACT

The concept of communication, which dates back to the existence of humanity, is a necessity in parallel with the basic needs of people. With this necessity, people interact with each other verbally or non-verbally. This interaction is called "interpersonal communication" in the literature. With the

¹ Bu çalışma aynı başlıkla Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Yüksek Lisans Tezi olarak savunulmuş ve kabul görmüştür. Çalışma ilgili tez çalışmasından üretilmiştir.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

development of technology, social media applications have emerged as new communication environments. In the past, face-to-face interpersonal communication has moved to social media environments. One of the applications that has no space and time limitations and offers easy access is seen as Whatsapp. Whatsapp offers an effective communication environment to people with emojis that are similar to facial and body movements, bodily contact, use of space and tools, which are the components of nonverbal communication. In the study, it is aimed to reveal whether the use of emoji on Whatsapp is consistent with behaviors such as gestures and facial expressions, bodily contact that people use in face-to-face communication in daily life. As a method, the power of the semi-structured interview technique to reveal the private and hidden information in the minds of the participants was utilized. The study's sample was limited to 25 users over the age of 18 who used Whatsapp. According to the information obtained as a result of the study, emojis used in interpersonal communication in the Whatsapp application contribute to effective communication; In short, the importance of emojis has emerged. It has been informed that the non-verbal communication elements used in interpersonal communication in daily life are also supported by emojis on Whatsapp.

Keywords: Emoji, Interpersonal communication, Social media, Nonverbal communication, Whatsapp.

GİRİŞ

Her birey, doğduğu andan itibaren iletişim olgusuna ihtiyaç duymaktadır (Çalışır ve Uncu, 2018: 9). Yeni doğan bir bebek dahi ağlayarak ihtiyaçlarını belli etmekte ve böylece ebeveynleri ile iletişim kurabilmektedir. İnsan hayatının temelinde yer alan kişilerarası iletişim, bireyler arasındaki etkileşim ile sosyal hayatı anlamlı kılmaktadır. Kişilerarası iletişim, sözlü veya sözsüz şekilde gerçekleştirilmektedir. Herhangi bir bilgi, düşünce veya durum paylaşımında sözlü iletiler aracılığıyla etkileşim sağlayabilirken duygu ve hisleri aktarma noktasında sözlü iletişim eksik kalabilmektedir. Bu noktada devreye giren sözsüz iletişim; yüz ve beden hareketleri, bedensel temas, mekân kullanımı ve araç unsurlarından oluşmaktadır. Kişi karşı tarafta bir duygu aktarmak istediğinde bahsedilen terimlerden faydalanmaya kendini daha anlaşılır, doğru ve etkili anlatma konusunda ihtiyaç duymaktadır. Literatürde sözsüz iletişim unsurlarının ilişkilerde çok daha etki sahibi olduğu vurgulanmaktadır.

Kişilerarası iletişime aracılık eden araçlar, teknolojinin gelişimiyle mekân ve zaman kavramını yitirmiş iletişim kurmak kolaylık ve hız kazanmıştır. Gelişmelerle birlikte devasa bir paylaşım ortamı sosyal medya adı altında kullanıma sunulmuştur

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

(Atalı ve Çoknaz, 2014: 137). Ocak 2022 verilerine göre dünya nüfusunun %58,4'üne karşılık gelen 4,62 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (WeAreSocial, 2022). Söz konusu verilerden de anlaşılacağı gibi etkileşim ve iletişim boyutlarının değiştiği günümüzde, sosyal medya kavramı insanlar için özgün yapısı ile kişilerarası iletişimde tercih edilen bir araç haline gelmiştir.

Twitter, Facebook, Youtube ve Whatsapp bahsedilen sosyal mecralardan bazılarıdır. Bu mecralar kullanıcılarına geribildirim olanağı ile etkili iletişime imkân tanımaktadır (Çağlak, 2019: 627). Böylece karşılıklı iletişim kurulabilmektedir. Bu çalışma Whatsapp uygulaması üzerinde gerçekleştirilmiştir. Whatsapp, kullanımının kolay ve pratik olmasıyla kendini diğer platformlardan ayırmaktadır. Bu platformun tercih edilme sebepleri; iki veya daha fazla kişi ile karşılıklı iletişim kurulabilmesi, iletişimlerde ses, görüntü, video, belge paylaşımı imkânının bulunması, akıllı telefonlar, dizüstü bilgisayarlar aracılığıyla kullanılması gibi etkenler olmuştur. En önemli belirleyici etken ise kullanıcılarına sunduğu çeşitli emoji kategorileridir.

Emoji mobil cihaz kullanıcılarının yazılı iletilerine ekledikleri emotikonların yenilenmiş ve çağa uyarlanmış biçimleridir (Torun, 2018: 616). Birçok platform emojilerin önemini kavramış ve bünyesine çeşitli emojiler ekleyerek kullanıcılarına sunmuştur. Emoji, ağ tabanlı ortamlar vasıtasıyla iletişimi destekleyen ve farklı his, duygu ve düşünceleri ifade etme amacıyla kullanılan grafik bazında simgelerden oluşmaktadır. Whatsapp aracılığıyla da sürekli kullanılabilen emojiler kişilerarası iletişim kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Kişinin duygularını ifade etmeye yarayan yüz ifadelerinden el kol hareketlerine, doğayla ilgili ifadelerden ülkelerin bayraklarına kadar uzanan birçok yelpazesi bulunmaktadır. Emoji tek başına kullanıldığında bir kelime yerine, bütünüyle ise görsel bir dil yerine geçmiştir. Sosyal platformlarda beğenilerek neredeyse çoğu iletişimde yerini alan emojiler, küresel bir iletişim biçimi olarak kendini göstermektedir (Bilge, 2020: 2).

Özellikle dünyada yaşanan korona virüs nedeniyle insanların iletişimlerini daha yoğun bir şekilde sosyal mecralara aktarması, bu çalışmanın ortaya çıkmasında belirleyici bir etken olmuştur. Kişilerarası iletişimin bahsedilen ve benzeri mecralara taşınmasıyla platformların insanlara yüz yüze iletişim noktasında eksiklik

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

hissettirmemek amacıyla birçok yeniliğe gittiği dikkat çekmektedir. Bu çalışmada Whatsapp'ın içeriğinde bulundurduğu emoji özelliği, sözsüz iletişim unsurları ile kıyaslanmıştır. Yapılan kıyaslama neticesinde emoji kategorilerinin yüz ve beden hareketleri, mekân kullanımı, bedensel temas ve araçlar bakımından bir benzerliğinin olduğu göze çarpmıştır. Böylece kişilerin emoji kullanım durumları, bu kullanımdan ortaya çıkan etkiler ve günlük yaşamda kullanılan yüz ve beden hareketleri ile emojiler arasındaki tutarlılığı saptamak amaçlanmıştır.

Çalışmanın evreni Türkiye'de yaşayan Whatsapp kullanan bireylerdir. Örnekleme ise 18 yaşından büyük 13 kadın ve 12 erkek olmak üzere toplamda 25 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Literatürde yer alan diğer çalışmalar incelendiğinde sözsüz iletişim unsurları ve emojilerin kıyaslanmasına yönelik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple bahsedilen çalışma neticesinde katılımcıların sözsüz iletişim unsurları ve emojileri kullanım durumları, emojiler ile sözsüz iletişim unsurları arasında kurdukları bağ ve kullanımlarındaki tutarlılığı açığa çıkarmak hedeflenmiştir.

1. Kişilerarası İletişim

Kişilerarası iletişim, gönderici ve alıcının insan olduğu iletişim türü olarak tanımlanmaktadır. Aralarında çift yönlü bir iletişim gerçekleşen bireyler üretmiş oldukları bilgi veya sembolleri birbirlerine aktararak anlamlandırmaktadır (Dökmen, 2005: 23). Kişi kendini ve etrafını tanımaya başladığında, ilk olarak kişilerarası iletişime başvurmaktadır. İnsan iletişiminin temeli olan kişilerarası iletişim (Lazar, 2009: 52), iki veya daha fazla kişi ile gerçekleşen bir iletişim türüdür. Söz konusu iletişim amacına bağlı olarak sohbet ve mülakat şeklinde yüz yüze olabileceği gibi (Aziz, 2010: 87), telefon aracılığıyla yapılan yazışmalar aracılığıyla yüz yüze olmadan, sözlü ya da yazılı şekilde de olabilmektedir (Erdoğan, 2011: 75).

Kişilerarası iletişim unsurlarından olan sözsüz iletişim, karşılıklı iletişimin devamlı olduğu; fakat bu süreçte en az bir kişinin söz konusu etkileşimi sessizlikle sürdürdüğü bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelimelerden faydalanmadan, sözcükler ağızdan çıkmadan gerçekleştirilen ve bazı zamanlarda sözlü iletişimden daha çok etki sahibi olan iletişim türüdür (Dizdar, 2018:8).

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

Kelimeler kullanılmadan gönderilen her bilgi veya duygu, sözsüz iletişim olarak değerlendirilmektedir. Sözlü iletişimde kullanılan kelimeler yalnızca duyma duyusuna hitap etmektedir. Fakat sözel olmayan iletişimde; görme, tatma, koku alma, dokunma duyuları da harekete geçebilmektedir. Birden fazla duyguya hitap eden sözsüz iletişim, haliyle daha fazla duygusal tepkilere neden olmaktadır (Kaypakoğlu, 2008: 93). Sözsüz iletişim; yüz, baş, kol, bacak, el ve ayak hareketlerinden vücudun duruşuna, kişinin giyimine, seçtiği renklere kadar pek çok unsuru içinde barındırmaktadır (Aziz, 2010: 46).

İnsanlar dil aracılığıyla sesli bir biçimde birbirlerine duygu, düşünce, istek ve bilgi aktarımında bulunmaktadır. Sesli bir şekilde gerçekleştirilen bu iletişim türü, sözlü iletişim olarak adlandırılmaktadır. Sözlü iletişimde insanların birbirlerine aktardıkları sözcüklerin yanında bu kelimelerin gönderimindeki ses tonları, ses hızları, şiddeti veya vurgusu gibi çokça sözel kodun önemi bulunmaktadır. Sözsüz iletişim gibi sözlü iletişimde de bazen kişinin ne söylediğinden ziyade nasıl söylediği etkili olmaktadır (Işık ve Biber, 2010: 34). Bu nedenle sözel kodların birbirleriyle tamamlanmış şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sözlü iletişim, kişiler arasında alıcı tarafından bir anlam oluşturma ve onu pekiştirmek için kullanılırken; sözlü olmayan iletişim, göndericinin bir mesaj ilettiğinde onu bütün algıları, hisleri ve duyguları ile anlamlandırmak adına kullanılmaktadır. Bu sebeple sözlü olmayan iletişim pek çok kez alıcı nezdinde sözlü iletişime göre büyük bir etkiye ulaşmaktadır (Tutar, 2003: 72).

Kişilerarası iletişim; planlı veya plansız olan, kişinin istediği zaman içinde arzu ettiği kişiyle gerçekleştirebildiği bir iletişim biçimidir. Arzu edilen zaman veya mekânda hızlı erişim imkânı ile hizmet eden sosyal medya ortamlarından bir sonraki başlıkta bahsedilmektedir.

2. Sosyal Medya ve Emoji

Sosyal medya; sosyal yaşam, ekonomi, kültür gibi birçok alanda etki gösteren bir araçtır. Toplum hayatında önemli etkileri olan sosyal medyayı şu şekilde yorumlamak mümkündür: Yer ve zaman farkı olmadan toplantı, görüşme veya farklı bir amaçla kişilerarası iletişim gerçekleştirilmektedir (Çalışır, 2017: 165).

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

İnsanların kendini tanıtmaya fırsatını elde ettiği sosyal medya; diğer kullanıcılarla tanışma ya da önceki zamanlarda tanıdıkları kişilerle iletişim ve etkileşimlerini devam ettirme imkânı buldukları bir mecra. Bu yönü ile değerlendirildiğinde sosyal medyanın kişilerarası iletişime katkı sağladığından söz etmek mümkündür. Keza sosyal medya platformları, insanların ilişki ve iletişimlerinin artmasına ya da devam ettirilmesine olanak tanımaktadır (Çalışır, 2015: 119).

İnsanları sosyal mecraya kullanımına sevk eden etkenler arasında toplumun ve yaşamın gerekleri yer almaktadır. Günümüzde Facebook, Instagram, Whatsapp gibi mecralarda hesabı olmayanlar, toplum tarafından dışlanma gibi tepkilere maruz kalmaktadır. Bir kişinin gelişim düzeyini gösteren önemli noktalardan biri, adı geçen mecralarda hesap bulundurma zorunluluğunun olduğu yönünde bir algının olmasıdır. Bu platformlarda hesabı bulunmayan kişiler çağın gerisinde kalanlar olarak nitelendirilmektedir. Sosyal medya, düğüm olarak adlandırılmış kişilerden meydana gelen ve bu düğümleri kullanıcılar arasında çeşitli ilişki ve etkileşimle birbirlerine eklemlenen yapı şeklinde anlatılmaktadır (Karcı ve Boy, 2011: 154). Bu platformlar, kullanıcıların kendine özgü bir ortam oluşturarak ilgili mecra da diğer katılımcılarla bağlanmalarına, dijital olarak fotoğraf, video, bilgi vb. paylaşımlarda bulunmalarına ve bunun sonucunda etkileşime geçmelerine imkân tanımaktadır (Özmen, 2009: 146).

İçerisinde bulunduğumuz çağın sunduğu yenilikle birlikte yüz yüze kurulan kişilerarası iletişim sosyal mecralara geçiş yaparak iletişime farklı boyutlar kazandırmıştır. Yeni iletişim teknolojileri güçlü yapısı ile hesabı bulunanların bir araya gelerek belirli gruplar oluşturabilecekleri bir yapıda tasarlanmıştır (Altunay, 2015: 421). Bu özelliği ile yüz yüze gelinmesi mümkün olmayan kişileri bir araya getirmektedir.

Bir sosyal medya kullanıcısı, sosyal hesabı üzerinden herhangi bir paylaşım, mesaj ya da durum gibi iletişim kurabileceği noktalarda anında cevap ve aynı şekilde karşılık alabilmektedir. Bu konu da insan hayatında aktif etkileşimli bir iletişim sağlamakla birlikte geleneksel medya iletişimini değil, yeni iletişim teknolojilerinin kullanıldığı bir iletişimi tercih etmelerine sebep olmaktadır (Karakaya, 2020: 14). Yeni iletişim teknolojilerinden biri olan ve yüksek oranlarda kullanıcı kitlesi olması

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

sebebiyle çalışmanın konusunu oluşturan Whatsapp platformu birçok özelliği ile kendini ön plana çıkarmaktadır.

Whatsapp, kullanıcılarına bire bir sohbet ortamı sunan ve grup iletişimine de olanak sağlayan (Seufert vd. 2016: 17) sesli iletişimin yanı sıra metin, belge, video, görüntü ve konum gibi farklı türden pek çok medyanın karşı taraflara gönderilmesi veya alınmasına yarayan, kullanıcıları arasında popülerliği gün geçtikçe artan bir mecradır. Ücretsiz olması, başka uygulamalara kaydolmayı gerektirmemesi, basit ve hızlı bir ileti gönderme imkânı ve emoji kullanımı gibi avantajlarının bulunması Whatsapp'ı diğer yazışma platformlarından ayırmaktadır. Whatsapp'ın tercih edilmesini artıran sebeplerden bir diğeri de kullanıcılarının telefon numaralarını kimlikleri gibi kullanabilmeleridir (Uzun ve Uluçay, 2017: 222).

Whatsapp 180'in üzerinde ülkede 2 milyardan fazla kullanıcı kitlesine sahiptir. What's Up (ne haber) sözcüklerinden oluşturulan "Whatsapp" ismi bir sözcük oyunu ile türetilmiştir (<https://www.whatsapp.com/about/>, 2020). Dünyanın bütün noktası ile internet vasıtasıyla sesli ve görüntülü görüşme imkânı bulunmaktadır. Çoğunlukla mobil cihazlar üzerinde kullanılan söz konusu uygulama "Whatsapp Web" özelliği ile başka ortamlarda da masaüstü cihazlarda kullanılabilir.

Göncü (2018: 608) tarafından 1977-1994 yıllarını içine alan Y kuşağı üzerinde yapılan araştırmaya göre; katılımcıların mobil cihazlarına Whatsapp platformunu kullandıktan sonra arkadaş çevreleri veya aileleriyle önceki zamana oranla daha yakın bir iletişimde buldukları tespit edilmiştir. Diğer mesajlaşma platformlarına göre kullanım oranının yüksek bir paya sahip olması, iletişim ve etkileşim kolaylığı sunduğunu destekler niteliktedir.

Whatsapp diğer uygulamalara oranla daha çeşitli emoji kategorileri barındırmaktadır. Çalışmanın oluşmasındaki en önemli etken, içeriğinde bulunan emoji kategorileri ve sözsüz iletişim unsurlarının benzerliği olmuştur.

Emojiler, doğrudan nesnelere resmedebilme ve sözcüklerin yerine geçebilme (logografik) özelliğine sahiptir. Birçok yazı sistemi ilk olarak resimsel şekilde ortaya çıkmış ve daha sonra logografik (bir kelimeyi temsil etmek için kullanılan harf, sembol veya işaret), ideografik (bir yazıda geçen kelimenin harflerinin gizlenip onun yerine doğrudan doğruya fikri ifade edebilen işaret) ve alfabetik sistemlere evrilmişlerdir.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

Öncelikli olarak nesnelere birebir karşılığının resmedildiği piktogramlar (Bir eşya, mekân, süreç veya kavramı resmetme yoluyla temsil eden semboldür) kendini göstermiş sonrasında ise bahsedilen resimler duygu, düşünce ve hisleri anlatan ideogramlara dönüşmüştür (Danesi, 2016: 3).

İnsanlık tarihinde taş, mağara veya farklı nesnelere üzerine resmedilen şekillerle oluşturulan dil, günümüzde emoji biçiminde toplum içerisinde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Çoğunlukla dijital platformlarda gelişim gösteren emoji, hızla dünyanın her noktasında kabul görmüştür. Bugün “emoji” olarak adlandırılan yazı-resim sembolleri bir anda ortaya çıkmamış, çeşitli aşamalardan geçerek günümüze ulaşmıştır. Hiyerogliflerden başlayıp, piktogramlar şeklinde devamlılığını sağlamış ve bugün emoji olarak adlandırılmıştır (Aral, 2018: 435).

Hiyerogliflerin belirli kişilerce okunabilmesine karşın emoji herkes tarafından anlaşılmalıdır. Semboller üzerine kurulu iletişim geçmişten çağımıza kadar köklü bir şekilde aktarılmıştır. Bu aktarımın en genel nedeni evrensel, hızlı ve anlaşılır nitelikte olmasıdır. Örneğin, başka dilleri konuşan iki farklı kişi birbirlerinin söylediklerini anlamayabilir; fakat aralarında gülen ya da ağlayan yüz emojiyi paylaştıklarında duygusal durumlarına ilişkin bir çıkarım yapabilir (Yılmaz, 2017).

Çalışmayı şekillendiren “emoticon” teriminin genel kabul edilen bir tanımına dikkat çekilmektedir. Kavram, Emoticonlar Rezabek ve Cochenour tarafından yazının yüz ifadesi veya içinde bulunduğu duygusal durumunun metinsel bir sembolü olarak tanımlanmaktadır (Rezabek ve Cochenour, 1998: 201). Daha genel bir tanıma göre duygu ve simgenin birleşiminden oluşan (Gürçayır, 2009: 113), kelimeler olmadan bir duygu veya bilginin aktarılması için belirli noktalama, sayı ya da harfin bir araya getirilerek elde edildiği simgeler olarak açıklanmaktadır (Dresner ve Herring, 2010: 255).

Emojilerin bir önceki sekmesi olan emoticon terimi bilgisayar aracılı iletişimde yer alan gülen yüz ☺, asık surat ☹ vb. grafiksel işaretleri açıklamaktadır. Bu ifadeler genellikle, dilbilimselle paralel bir iletişim kanalıyla aktarılan duygu göstergeleri olarak tanımlanmaktadır. Emoticonlar yazılı metinlere ilk defa 1982’de Scott Fahlman tarafından eklenmiştir (Krohn, 2004: 323). Bu evreden sonra yüz ifadelerini taklit

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

etmekle beraber giderek artan farklı biçimlerde simgeler geliştirilerek, bazı sözlük ve web sitelerinde kategorize edilmiştir (Dresner ve Herring, 2010: 249).

Son yüz yıla bakıldığında telefon, televizyon ve daha sonrasında internetin ortaya çıkışıyla iletişim dijital bir yapıya bürünerek toplumsal bir değişim ve dönüşüm başlatmıştır. İnternet kullanıcıları dili dijital platformlarda aktif bir şekilde kullanarak bir başkasıyla iletişim kurabilmektedir. Yazı, fotoğraf ve video gibi iletişim araçlarının yanı sıra sözcük ve resmin birleşimi olan emojiler de bu süreç içerisinde iletişim gerekliliğine ortak olmaktadır (Çakmak ve Çekiç, 2019: 15-16). “Emoji” terimi, resim ve karakter anlamındaki iki Japonca kelimenin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir sözcüğün Latin alfabesine uyarlanmış şeklidir. Kelime tekil ve çoğul olarak kullanılmaktadır. Emoji görsellerinin hiyeroglif yazılara benzetildiği bilinmektedir. Terim olarak Japonya’da ortaya çıkan emojiğin temeli Mısır hiyerogliflerine dayanmaktadır. Emojiler belli bir duygu ve düşünceyi dile getiren aynı zamanda dünya çapında Unicode tarafından kodlanan çizimlerden oluşmaktadır (Çakmak ve Çekiç, 2019: 23).

Sosyal mecra iletişimlerinde yazının tekdüze olması sebebiyle renkli ve canlı resimlerin eklenmesi görsel kültürün güçlü oluşuna işaret etmektedir. Emojiler dünyanın farklı dil ve kültür coğrafyalarında yaşayan insanlarca benimsenmiş ve dijital platformlarda yazılı iletişimlere eklenen bir duygu kodu olarak yerini korumaktadır. Hiçbir farklılık bulunmadan her insanın rahatlıkla anlayabileceği emojiler, farklı kültür ve diller arasında iletişime pozitif katkılar sağlamaktadır. Ayrıca emojiler hali hazırda olup bir tuşla seçilmesi sebebiyle de yazıya kıyasla bir hız ve kolaylık kazandırmaktadır. Bu nedenlerden dolayı emoji, dijital iletişimde evrensel bir dil olma yolunda ilerlemektedir (Sakallı ve Bahadıroğlu, 2018: 136-140). Bahsi geçen küçük görsel karakterler, sosyal medya kitlelerinin hayatlarına hızla girmiş ve ilgili mecraların ayrılmaz parçası haline gelmiştir.

Yüz yüze iletişimin yerini anlık mesajlaşmalara bırakmasıyla beraber emojiler önemli bir hale gelmiştir. Bu sembollerin kullanımı ile insanlar hislerini karşı tarafa iletmekte ve bu sayede emojilere karşı bir sempati oluşmaktadır. Bir emojiğin tüm dünyada neredeyse aynı anlamda kullanılıyor olması tercih edilme durumunu da artırmaktadır. Özetle emojiler kişiler arasındaki iletişimi güçlendirirken, eğlenceli ve

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

anlaşılır kılmaktadır. Emojiler aynı zamanda dili de desteklemektedir (Karakaya, 2020: 68-69).

Birbirleri aralarında olan bağları ile ayrı kategorilerde derlenen emojiler; yüz ifadeleri, beden hareketleri, hayvanlar ve doğa, yiyecek ve içecek, seyahat ve mekânlar, nesnelere, etkinlik ve çeşitli aktiviteler, semboller ve bayraklar olarak birbirinden ayrılmaktadır (<https://emojipedia.org/> , 2022). Yüz ifadeleri ile beden hareketleri kategorisinde bulunan emojiler sözsüz iletişim unsurları olan beden diliyle benzetilmektedir.

Ren-Whei Harn tarafından hazırlanan “Emojilerin Görsel Dili: Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi Sosyal Ağlarda Sosyal Destek İletişimi Üzerine Bir Çalışma” başlıklı çalışma emojilerle ilgili literatürde yer edinen çalışmalardan biridir. Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin emojileri nasıl kullandıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaca yönelik iki ayrı yöntem tercih edilmiştir. İlk yöntem ile instagram gönderileri ve emojilerin görselliği içerik analizi ile irdelenmiştir. İkinci yöntem ise üniversite öğrencilerinin emoji kullanımının nedenini ortaya koymaktır ve bu amaçla odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Araştırmada saptanan bulgulara göre emojilerin duyguları ifade etmek, şakalaşmak ve alaycı tavırları iletmek için tercih edildiği bilgisi elde edilmiştir (Ren-Whei Harn, 2017: 1-113).

Literatürde yer alan “Olumlu veya Olumsuz: Çevrimiçi Medyada Emoji Kullanımı” isimli çalışmada Lin Feng, insanların dilsel ve dilsel olmayan pek çok bilginin emoji ile ifade edilebileceğini ortaya koymuştur. Buna göre Feng, insanların duygulu iletilerini emojilerle yansıtmaları durumlarını araştırmıştır. 120 katılımcının olduğu çalışmada anket tekniği kullanılmıştır. Olumlu duyguların anlatımında emojilerin daha fazla tercih edildiği ve katılımcıların bu konuda daha istekli olduğu tespit edilmiştir (Feng, 2019: 512-519).

Türkiye’de yapılan emojilerle ilgili bir başka çalışma ise Özlem Hürkan’ın “Yeni Medya Söyleminde Tarihsel Öncülleriyle Emojiler” isimli tez çalışmasıdır. Bu çalışmada emojiler tarihsel serüveni bakımından insanların iletişim kurma yolu olan mağaralara çizdikleri resimlerden bugüne kadar irdelenmiştir. Hürkan, bireylerin tarih boyunca her an iletişim ihtiyacının varlığını hissettiği ve bunun için birden fazla yöntem keşfettiğini belirtmektedir. Günümüzdeki yönteminin ise emojiler olduğu ve

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

emojilerin dil becerisini geliştirme noktasında fayda sağladığı öne sürülmektedir (Hürkan, 2018: 65-67).

Yapılan literatür araştırması göz önüne alındığında Dünyada ve Türkiye’de emojilerle ilgili birden fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak araştırmalar içerisinde Whatsapp uygulaması baz alınarak emojilerin sözsüz iletişim unsurları ile bağdaştırıldığı ve kıyaslandığı nitel bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda söz konusu çalışmaya ışık tutan literatürdeki bu araştırmalarla Whatsapp uygulamasında tercih edilen emojiler ve bu emojilerin günlük hayatta kullanılan sözsüz iletişim unsurları ile kıyaslaması yapılmıştır.

3. Çalışmanın Önemi

Bu çalışmada bireylerin günlük yaşamlarında yüz yüze gerçekleştirdikleri kişilerarası iletişimde, sözsüz iletişim noktasında kullandıkları yüz ve beden hareketlerini Whatsapp mesajlaşma uygulamasında kurdukları kişilerarası iletişim esnasında emojilerle de destekleyip desteklemediklerini ortaya çıkarmak, çalışmanın asıl amacını oluşturmaktadır. Böylece bu araştırma ile günlük yaşamda kullanılan jest ve mimiklerin sosyal medya uygulamalarında da kullanılıp kullanılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile dünyada ortak bir dil olma yönünde gelişim gösteren emojilerin, sözsüz iletişimdeki yeri ve önemini de tespit etmek hedeflenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın daha sonraki çalışmalar için yol gösterici olup literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Yüz yüze gerçekleştirilen kişilerarası iletişimde sözel iletişimin %7, dil ötesi unsurların % 38, duygu yüklü yüz ifadelerinin ise %55 oranında büyük bir payının olduğu Mehrabian tarafından ortaya konulmuştur (1968: 248). Yüz ve beden hareketleri gönderilmek istenen mesaja paralel olan ek bir anlam kazandırarak etkili bir iletişime imkân tanımaktadır. Böylece yüz yüze iletişimin günümüzde sosyal medya ortamlarına geçmesiyle birlikte, bahsi geçen duygusal yüz ifadelerinin gerekliliği emojiler ile giderilmektedir. Ancak insanların günlük yaşamlarında kullandığı bu yüz ifadeleri ve beden hareketlerinin Whatsapp platformu üzerindeki iletişimlerinde de kullanım durumları, tutarlılığı ve önemine dair literatürde herhangi

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu yönüyle bu araştırma, özgün ve ilk olması ile önem arz etmektedir.

4. Araştırmanın Yöntem ve Örneklemi

Literatürde konu ile ilgili önceden yapılmış çalışmalar incelendiğinde, yöntem olarak çoğunlukla anket tekniğinin tercih edildiği görülmüştür. Bu nedenle bu araştırmada görüşme tekniğinin bir alt kategorisi olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılması uygun görülmüştür. Bu teknikte, araştırmacı kişi öncelikli olarak sormayı planladığı soruları hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı kalarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını detaylı bir şekilde açıklamasını sağlayabilir. Eğer kişi görüşme sırasında belli soruların yanıtlarını başka soruların içerisinde vermiş ise araştırmacı bu soruları sormayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacı kişiye sağladığı en belirgin kolaylık, görüşmenin önceden hazır edilmiş görüşme stratejilerine bağlı kalarak sürdürülmesi sebebiyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 283). Bunun dışında yarı yapılandırılmış görüşme neticesinde saptanan bulgular, evrenin tamamını temsil etmeyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 24'ten akt. Çalışır ve Alban, 2021: 765-766). Bahsedilen teknikte görüşme yapılacak katılımcılarla ortalama yarım saat kadar görüşülmesi ve görüşmelerin ses kayıtları şeklinde kayıt altına alınması gerekmektedir (Güçlü, 2021: 89). Buna göre katılımcılarla görüşmelere başlamadan önce araştırmayla ilgili sorular hazırlanarak, görüşmenin gerçekleştirileceği tarih ve çalışmaya dâhil edilecek denekler belirlenmiştir.

Araştırma, 01.04.2021-01.06.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden kişilerle ortak bir karar alınarak görüşme tarihi belirlenmiştir. Tüm dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan Covid-19 süreci ve bu sürecin getirdiği bulaş olasılığı nedeniyle görüşmeler WhatsApp platformu üzerinde görüntülü konuşma şeklinde yapılmıştır. Her bir görüşme esnasında katılımcının ses kaydı kişinin izni ve bilgisi dâhilinde kaydedilerek elektronik ortamda (Microsoft Word Programı) araştırmacı tarafından yazıya dökülmüştür. Bulgular, yararlanılan

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

araştırma tekniğine uygun bir biçimde gruplara ayrılarak çalışmaya eklenmiştir. Çalışmada katılımcıların ad ve soyadları kodlanarak verilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmı ise katılımcılardan elde edilen bilgiler ve literatürde yer alan çalışmaların harmanlanarak yorumlanması biçiminde hazırlanmıştır.

Çalışmanın evreni Türkiye’de yaşayan Whatsapp kullanan bireylerden oluşmaktadır. Örneklemi ise 18 yaşından büyük olan 25 farklı bireydir. Katılımcıların cinsiyeti ise 12 erkek ve 13 kadından oluşmaktadır.

Bu araştırmaya dâhil edilen kişiler 18 yaşını doldurmuş aktif Whatsapp kullanımı olan bireyler olarak sınırlandırılmıştır. Araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği çalışmaya uygun görülmüş ve bir sınırlılıkta bu şekilde belirlenmiştir. Ayrıca araştırmanın 2021 yılı Nisan ve Haziran ayları arasında yapılması da ek bir sınırlılık oluşturmuştur. Whatsapp platformunun birçok kitleye nüfuz etmeyi başarmış bir mecra olması nedeniyle araştırmada katılımcıların demografik (eğitim seviyesi, meslek grubu, gelir düzeyi) bilgileri göz önünde bulundurulmamıştır.

Çalışmanın amacı kapsamında sorular şu şekildedir:

1. Emojilerin kişilerarası iletişimde rolü ve önemi nedir?

2. İnsanların günlük hayatta kullandıkları sözsüz iletişim unsurları ile Whatsapp üzerindeki iletişimlerinde kullandıkları emojiler arasındaki bağlantı nedir?

Yapılan görüşmeler sonucunda cevaplarına ulaşılmak istenen sorular ise aşağıda yer almaktadır.

1. Kişilerarası iletişimlerinizde sözsüz iletişim unsurlarından (yüz ve beden hareketleri, bedensel temas, mekân kullanımı ve araçlar) yararlanma durumunuz nedir?

2. Whatsapp uygulamasını kullanarak ilettiğiniz mesajlarda emoji kullanım durumunuz nedir?

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

3. Kullandığınız emojileri günlük hayatta kurduğunuz iletişimlerde yararlandığınız sözsüz iletişim unsurları ile kıyasladığınızda söyleyecekleriniz nelerdir? Benzerlik, farklılık ya da aynı olma durumu bulunmakta mıdır?

4. Emojiler kurduğunuz kişilerarası iletişimi nasıl etkilemektedir?

5. Kullandığınız emojiler iletişimlerinizde ne gibi kolaylıklar sağlamaktadır?

Araştırmada farklı şehirlerde yaşayan 25 katılımcı ile Whatsapp uygulaması üzerinde görüntülü görüşmeler yapılarak görüşme sırasında ses kayıtları alınmıştır. Daha sonra araştırmacı bu ses kayıtlarını deşifre ederek, Word programına aktarmış ve analiz etmeye uyarlanan veri metinleri haline getirmiştir. Bu tür analizlerdeki amaç, elde edilen ses kayıtlarının düzenlenmesi ve yorumlanarak okuyucu kitleye sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 45).

5. Bulgular

Bu başlık altında katılımcıların isim ve soyisim kodlamaları, yaş ve cinsiyet bilgileri tablolar halinde sunulmuştur. Devam eden başlıklarda ise katılımcılara yöneltilen sorular neticesinde ulaşılan bilgiler alt başlıklar halinde verilmiştir.

5.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Araştırma, Whatsapp'ın aktif kullanıcısı olan ve uygulama üzerindeki iletişimlerinde emojileri tercih eden 20 ile 44 yaşları arasındaki katılımcılarla yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin isim ve soyisim kodlamaları, yaş ve cinsiyetleri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcılar	İsim Soyisim	Yaş	Cinsiyet
Katılımcı 1	BY	37	E
Katılımcı 2	EK1	33	E
Katılımcı 3	EK2	35	E
Katılımcı 4	EŞ	39	E
Katılımcı 5	FP	24	E
Katılımcı 6	HE	28	E
Katılımcı 7	HRE	29	E
Katılımcı 8	KÇ	44	E
Katılımcı 9	SD	32	E

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

Katılımcı 10	KC	20	E
Katılımcı 11	ST	26	E
Katılımcı 12	ÖH	38	E
Katılımcı 13	SK	36	E
Katılımcı 14	Aİ	33	K
Katılımcı 15	EB	24	K
Katılımcı 16	DG	20	K
Katılımcı 17	CY	22	K
Katılımcı 18	KE	26	K
Katılımcı 19	MK	31	K
Katılımcı 20	NA	23	K
Katılımcı 21	ÖD	27	K
Katılımcı 22	SA	32	K
Katılımcı 23	YK	26	K
Katılımcı 24	YY	27	K
Katılımcı 25	ZY	27	K

Araştırmaya katılım sağlayan bütün katılımcıların ad ve soyad kodlarına, yaş ve cinsiyet bilgilerine yer verildikten sonra görüşme sorularından elde edilen cevapların analizi ve araştırma bulguları aşağıda açıklanmıştır.

5.2. Katılımcıların Kişilerarası İletişimlerinde Sözsüz İletişim Unsurlarını Kullanmalarına İlişkin Görüşleri

İnsan hayatının her noktasında var olan kişilerarası iletişim (Çalışır ve Alban, 2021: 759) çalışmanın ana konusu sayılmaktadır. Bu nedenle çalışmanın konusuna ve amacına bağlı kalarak kişilerarası iletişimin bileşenlerinden olan sözsüz iletişim unsurlarının katılımcılar tarafından kullanılıp kullanılmadığı bilgisini elde etmek niyetiyle katılımcılara öncelikli olarak “Kişilerarası iletişimlerinizde sözsüz iletişim unsurlarından yararlanma durumunuz nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Yöneltilen bu soru ile katılımcıların sözsüz iletişim unsurlarını kullanım durumları ve bunun neye göre değiştiğini tespit etmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın ilk sorusuna; EK1 (33), “Bir olayı veya bir konuyu karşımdakine anlatırken veya sohbet esnasında yüz ve beden hareketlerimi sıklıkla kullanırım. Aşırıya kaçmadığı sürece söz konusu hareketlerin iletişimi kuvvetlendirdiğini düşünüyorum.” diye cevap verirken, EK2 (35), soruyu “...işim pazarlama alanında ve

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

pazarlamada beden dilinin ikna etme yöntemlerine mutlaka etkisi olduğunu düşünürüm. Beden dilini yalnız kullanmak yerine sözcüklerime ekleme yaparım. Bunun sebebi de ikisi bir araya geldiğinde daha etkili olacaktır.” şeklinde yanıtlamıştır. Bir başka katılımcı olan EB (24) ise, “İnsanlarla iletişim kurarken sözsüz iletişim unsurlarını oldukça sık kullanıyorum. Çünkü jest ve mimiklerin, yüz ifadelerinin insanın kendini ifade etmesinde en etkin rol olduğunu düşünüyorum. Bu yollarla kendimi daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum.” diyerek beden dilinin gerekliliğini ve önemini açık bir şekilde dile getirmiştir.

Beden dilini oluşturan el kol hareketlerinden yararlandığında iletişiminin daha açıklayıcı olduğunu açıklayan ve bu konuda sözsüz iletişim unsurlarının sözlü iletişime yardımcı olduğunu anlatan ZY (27), “Kişilerarası iletişimimde çoğunlukla mimiklerimden faydalanırım. Bir şeyler anlatırken el kol hareketlerimi kullanırım. Bunu bir tık daha anlaşılır olmak için yaparım.” derken, YK (26), “Günlük konuşma sırasında yüz ve beden hareketlerini oldukça fazla kullanırım. Kullanmamın sebebi ise karşıdaki insanın beni daha kolay anlayabilmesi için.” şeklinde konu ile ilgili düşüncelerini belirtmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında yukarıda sıralanan katılımcıların sözsüz iletişim unsurlarını kişilerarası iletişimlerinde daha anlaşılır olmak adına kullandıklarını söylemek mümkündür.

Bu konuda literatürde de yer edinen çalışmalar kapsamında beden dili ile iletilen mesajların kişiler arasındaki anlaşmayı artırdığı bilinmektedir. Daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında beden dilinin, ses tonu (%38) ve sözcüklere (%7) oranla %55 oranında büyük bir payının olduğu görülmektedir (İzgören, 2000: 6). Verilere göre ortaya konulan oranın, katılımcıların cevapları doğrultusunda önemli bir payının olduğu bir kez daha görülmektedir.

Literatür taramasında elde edilen bir diğer bilgiye göre sözlü iletiler dışında kullanılan sözsüz iletiler, anlamı belirleme ve paylaşmada çoğu zaman bilinçsiz olarak sürekli bir şekilde kullanıldığı yönündedir (İzgören, 2000: 6). Bu bağlamda SK (36), “Beden dili kullanıyorum. Bir süre sonra hatta alışkanlık haline geliyor ve sürekli kullanıyorum. İnsanlarla iletişim halindeyken yapıyorum.” ifadelerini dile getirirken, KÇ (44), “Beden dili aslında her insanın kullandığı bir dildir bence. Bu bazıları için

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

farkında olarak bazılarının ise olmadan yaptıkları bir şeydir.” diyerek iletişimlerinde beden dilini her zaman kullandıklarını ve bunun bir alışkanlık haline geldiğini belirtmiştir.

Söz konusu soru için farklı yanıtlar alınan KC (20), iletişim esnasında coşkulu yaşadığı duygularını ifade etmek için sözsüz iletişim unsurlarını kullandığını belirtmiştir. DG (20) ise, “Konuşmamın heyecanına göre el kol hareketlerimi kullanıyorum.” diyerek soruya açıklık getirmiştir. Bu cevaplar bağlamında sözsüz iletişimin iletişim sırasında hissedilen yoğun duygu durumlarının insan vücuduna yansiyarak ortaya çıkardığı iletişimsel davranışlar olduğu (Deniz, 2020: 19) düşüncesi desteklenmektedir.

Tüm bu yanıtlar neticesinde duygu ve düşüncelerin nasıl anlatıldığının önemli olduğu, dolayısıyla insanların kişilerarası iletişim sırasında jest ve mimiklerinin ve duruşlarının avantajlarından faydalandıkları görülmektedir. Yaman (2012: 41)’ın yapmış olduğu araştırmasına göre birey iletişimi sağladığı dil ile 40.000 sinyal gönderirken, beden dili ile 750.000 sinyal gönderebilmektedir. Elde edilen bu veri, beden dilinin iletişime katkı sağladığını güçlendirir niteliktedir.

Elde edilen verilerden anlaşılıyor ki sözsüz iletişimin, insan hayatında mutlaka yeri bulunmaktadır. Neredeyse bütün katılımcılar için sözsüz iletişimin farklı da olsa bir etkisi olduğu görülmektedir.

5.3. Katılımcıların Whatsapp İletişimlerinde Emoji Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Whatsapp platformu her geçen gün yenilenmek ve güncel kalabilmek amacıyla bünyesine yenilenen özellikler eklemektedir. Bu yeni özellikleri ile mevcut kullanıcı sayısını korurken, bu sayıya gün geçtikçe daha fazlasını katmaktadır. Yüz binlerce insanın bu uygulamayı kullanmasıyla beraber kişilerarası iletişim de bu mecra üzerinde kurulmaktadır (Uzun ve Uluçay, 2017: 222). Günlük yaşamdaki kişilerarası iletişime bakıldığında sözsüz iletişim unsurları fazlaca görülmektedir. Whatsapp ise bu bağlamda etkili bir yöntem belirleyerek, kullanıcılarına sözsüz iletişim unsurlarına benzeyen emoji kategorileri sunmaktadır. Bu nedenlerle katılımcılara emoji kullanım

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

durumlarını tespit etmek amacıyla “Whatsapp uygulamasını kullanarak iletmiş olduğunuz mesajlarda emoji kullanım durumunuz nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Alınan yanıtlara göre KC (20), SK (36), NA (23) ve BA (23)’nin “Emoji kullanıyorum. Özellikle arkadaşlarımla olan iletişimimde emojileri çok kullanıyorum. Orada amaç daha çok eğlence katmak. Gülmek, şakalaşmak amacıyla mesajlarıma emojiler ekliyorum.” şeklindeki ifadesine bakıldığında birbirlerini tekrarlar nitelikte olduğu anlaşılmıştır. Ulaşılan cevaplara göre emojiler farklı kullanım durumlarının yanı sıra mesajları eğlenceli kılmak adına da tercih edilmektedir.

Diğer katılımcılar ise farklı bir noktaya dikkat çekerek şu şekilde yanıtlar vermiştir: ST (26) “Emoji kullanıyorum. Karşımdaki insanla yüz yüze olmadığım için bir emoji ile duygu durumumu ifade edebiliyorum.” Bu soruya pek çok katılımcı emojileri duygularını dile getirmek niyetiyle kullandığını belirterek benzer cevaplar vermiştir. EK1 (33) “İletişim kurduğum insanda kullandığım emojilerin tebessüm bıraktığını ve o an ki duygumu ifade ettiğini düşünüyorum.” derken, HE (28) “Yüz yüze görüşemediğim insanlarla mesajlaşırken o anki içinde bulunduğum duygu durumunu iletmek amacıyla kullanıyorum. Genelde duygu durumumu ifade eden emojiler kullanıyorum.” demiştir.

Elde edilen yanıtlar Cowie (2001: 37)’nin, emojilerin sözsüz bir dil gibi sosyal medya iletişimlerinde duyguları ifade etmek amacıyla kullanılabilir ifadesi ile örtüşmektedir. Ayrıca Jaeger ve Ares’in ifadeleri ile emojiler, duyguların yoğun bir şekilde ifade edilmesine katkı sağlamaktadır. Jaeger ve Ares 33 farklı yüz ifadesi olan emojinin analizini gerçekleştirmiş ve pek çok emojinin birden fazla duyguyu ifade edebildiğini ortaya koymuştur (Jaeger vd., 2019).

KC (20)’nin “Aşırı tepkileri belli eden emojileri insanlara göndermiyorum. Daha yumuşak duygularımı hissettirecek emojileri tercih ediyorum. Konuşmanın seyrine göre de değişiklik gösteriyor. Güzel bir sohbet esnasında emojilerden faydalanırım. Ama tam tersi sıkıcı bir sohbetse emoji kullanmam.” ifadeleri ile Cheng (2017: 210)’in emojiler olumlu iletişimlerde daha fazla tercih edilirken üzgün ve öfke dolu mesajlarda daha az kullanılmaktadır bulgusu örtüşmektedir.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

5.4. Katılımcıların Kullandıkları Emojiler ve Sözsüz İletişim Unsurlarının Kıyaslanmasına Yönelik Görüşleri

Kişilerin birbirlerine gönderdikleri iletilere birtakım semboller eklemek çabalarının temelinde yatan sebep, dijital mecralardaki iletişimlerine sözsüz iletişim öğelerini de ekleyerek iletişim pürüzlerinden kurtulmak istemeleridir. Bu sebebe hizmet eden semboller ise emojiler olmaktadır (Torun, 2018: 616). Tüm bu sebeplere bağlı olarak katılımcılara “Kullandığımız emojileri günlük hayatta kurduğunuz iletişimlerde yararlandığınız sözsüz iletişim unsurları ile kıyasladığınızda söyleyecekleriniz nelerdir? Benzerlik, farklılık ya da aynı olma durumu bulunmakta mıdır?” sorusu yöneltilmiştir.

Sözü edilen soru hakkında BY (37) “Evet, benim günlük hayatta kullandığım yüz ifadelerimi, el kol hareketlerimi karşılayan emojiler var bu konuda benzerlik sağlıyor diyebilirim.” şeklinde fikirlerini ifade ederken, EK1 (33) “Aslında kullandığımız o anki emojiler ruh halimizi yansıtan veya mesaj ile sohbet ettiğimiz esnada yaptığımız beden hareketlerini temsil edebilirler. Belki de o an bedenimizin hareketini emoji ile yansıtıyor olabiliriz. Kullandığım emojileri ve beden dilimi düşündüğümde de benzerlik olduğunu görüyorum.” diyerek günlük hayatıyla kıyasladığı emojiler arasında bir benzerlik bulunduğunu belirtmiştir.

Ulaşılan yanıtlar ışığında literatürde konuyu destekleyen bir bilgi Albayrak (2020) tarafından şu şekilde belirtilmektedir: Kişilerarası iletişimin temel noktalarından birini sözsüz iletişim oluşturmaktadır. Günlük yaşamda kurulan kişilerarası iletişimlerde faydalanılan simgesel kodlar bir anlam çıkarma ve bunu iletme konusunda devamlı tercih edilmektedir. Bu kodlara karşılık emojiler günümüzde sosyal medya platformlarında kullanılmaktadır (Albayrak, 2020: 74). Emojiler çağın gerekliliği olarak kabul görmekte ve özellikle Covid-19 sürecinde iletişimlerin mesajlaşma uygulamalarına geçiş yapmasıyla (Albayrak, 2020: 76) beden dilini ifade edebilme yolu olarak görülmektedir. Kısaca emoji kullanımı, yazılı iletişim uygulamaları ile gerçek yaşam arasında bir bağ oluşturmaktadır.

Kullandıkları sözsüz iletişim unsurları ve emojiler arasında farklılık ve benzerlik bulunan katılımcıların birbirleri ile benzer nitelikteki düşünceleri ise şu

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

şekildedir: SD (32) “Farklılıklar var mutlaka. Neden dersiniz günlük bir aktivitemi evet, emojilerle ifade edebilirim ama daha detaylı bir aktiviteyi emojilerle ifade etmem mümkün görünmüyor bana. Sözsüz iletişimimin ise karşılığını bulabilirim emojilerde. Bu nedenle benzerlik olduğunu söyleyebilirim.” diyen SD (32) sözsüz iletişimlerinin karşılığını emojilerle bulabildiğini; fakat detaylı aktivitelerini anlatırken emojilerin yetersiz kaldığını belirtmiştir. Buna göre söylenebilir ki emojiler kişilerarası iletişimlerin derinlerine inerek insan hayatının bütün anını, durumunu, aktivitesini anlamlandırabilecek niteliğe getirilmelidir. CY (22) ise kullandığı yüz ifadelerinin gerçek yaşamdaki yansımalarını emojilerle karşılayabildiğini; fakat daha yoğun duygularının ve farklı beden dillerinin emojilerde bir karşılığının olmadığını ve buna bağlı olarak kurduğu sözsüz iletişimleriyle kullandığı emojiler arasında bazen benzerlik bazense farklılık olduğunu anlatmıştır. BA (23)’da beden dili ve emojiler arasında bir bağ kurmaktadır. Beden dilini emojilerin karşılayabildiğini, bu açıdan bir benzerlik oluştuğunu fakat insanlarla anlaşma konusunda bazı noktalarda yeterli olmadığını ve bu şekilde de faydalandığı beden dilinin emojilere göre bir farklılık oluşturduğunu açıklamıştır.

Elde edilen bilgilere göre katılımcılar emojilerin beden dili kadar etkili bir ifade tekniği olmadığını, geliştirilmesi gerektiğini ve mutluluk, şaşkınlık, üzüntü gibi basit duyguların ifade edilebildiğini; fakat daha yoğun duygularının emoji anlamında bir karşılığı bulunmadığını ifade etmektedir. Katılımcılar bu ve benzeri sebeplerden dolayı emoji kullanımları ve beden hareketleri arasında tam anlamıyla bir tutarlılık sergilemediklerini ortaya koymaktadır. Ancak yukarıda bahsedilen diğer cevaplar ele alındığında emoji ve beden dili kullanımlarında tutarlılık olduğunu belirten katılımcı sayısı 12, tutarlılık olmadığını belirten katılımcısı sayısı ise 8’dir. Buna göre 12 katılımcının çoğunlukta olması sebebiyle emojiler ve beden dili kullanımı arasında bir tutarlılığın ortaya çıkarıldığını söylemek görece mümkündür.

5.5. Katılımcıların İletişimlerinde Emojilerin Etkisine Yönelik Görüşleri

İçerisinde bulunduğumuz çağın yazılı dilinde emoji kavramı sıklıkla görülmektedir. Öyle ki artık bireyler emoji eklenmeyen bir ileti hakkında olumsuz düşünceler içerisine girebilmektedir. Günlük yaşamda jest ve mimiklerin konuşma

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

dilini desteklediği, emojiilerin ise yazılı iletişimi desteklediği bilinmektedir. Emojileri bu bağlamda sadece görsel temsiller olarak ele almak doğru değildir. Emojiler yalnız veya yazıya eklenerek kullanıldıklarında kendilerine özel mesajlar verme özelliğine sahiptir (Highfiel ve Leaver, 2016: 52). Emojilerin verdiği mesajlar sonucunda oluşturduğu etkiler hakkında katılımcılara “Emojiler kurduğunuz kişilerarası iletişimi nasıl etkilemektedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların cevapları ise şu şekildedir: EK1 (33), “Doğal bir iletişim olduğunu, bazı cümleleri yumuşattığını ve özellikle karşımızdaki insanla karşılıklı sohbet edercesine bir iletişim doğurduğunu, olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum.” şeklinde ifade ederken, EŞ (39) “Emojiler söyleyeceğim konuları daha anlaşılır ve hoş kılabilir. Mesela bir teşekkür mesajıma çiçek ekleyerek hoş bir mesaj oluşturabiliyorum. Bu açılardan pozitif etkileri olduğunu düşünüyorum.” demiştir. Bir diğer katılımcı SD (32) ise “Gönderdiğim ya da aldığım emoji mesajlar iletişimi daha anlaşılır hale getiriyor. Şöyle ki yüz yüze görüşemediğim için mesajımın hangi anlama geldiği emojiilerle daha anlaşılır oluyor. Bu sayede olumlu etki sağlıyor.” diye düşüncelerini dile getirmiştir.

SA (32)’da “İletişimlerimin daha samimi ve sıcak olduğunu hissediyorum.” diye söz konusu soruyu yanıtlamıştır. YK (26) ise “Emojiler kurmuş olduğumuz iletişimi bence olumlu etkiliyor. Mesajın sonuna eklenen bir emoji o mesajın içeriğini tam olarak değiştirebilir. Bazı konuşmalarında emoji kullanmadığımda karşıdaki kişinin moralimi bozuk olarak algıladığı durumlarda olmuştur.” diyerek emojiinin iletişimlerine olan etkisini belirtmiştir.

Ulaşılan yanıtlar doğrultusunda Bozkurt’un (2020: 9) yaptığı çalışmaya göre Y kuşağı da emojileri duygularını karşı taraflara belli etmek maksadıyla kullanmaktadır. Katılımcıların yanıtları ve literatür baz alındığında emojiler duygu, eğlence ve hız kazanma olguları üzerinden değerlendirilmektedir. İnsanların bahsedilen olguları yerine getirmek niyetiyle emoji kullandıkları bilinmektedir (Sayar, 2018: 50-56). Ayrıca insanlar sosyal mesajlaşma uygulamalarındaki iletişimlerinde bir kolaylık sağlamak, yakın ve samimi ilişkiler kurarak bu ilişkilerde sempatik görünmek, şakalaşmak ve bazı durumları ön plana çıkarmak maksadıyla da emoji kullanmaktadır

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

(Wiseman ve Gould, 2018: 7). Elde edilen veriler ve literatür taraması sonucunda emoji kullanımının insan hayatında olumlu bir etkisi olduğu ve bu etkinin emoji kullanımını daha cazip hale getirdiği sonucuna varılmaktadır (Çakmak ve Çekiç, 2019: 32).

Katılımcı EK2 (35) ise “Kurduğum iletişimlere bağlı olarak bazen olumlu etkiliyor bazen olumsuz etkiliyor. Müşterilerimle kullanırsam beni yanlış anlaşılmalara sokacaktır. Bu anlamda olumsuz ama eşimle olan yazışmalarında kullansam olumlu etkiler yaratır. Duygumu daha iyi ifade edebilir ve daha anlaşılır bir mesaj gönderebilirim.” ifadelerini kullanarak yararlandığı emojilerin etkisini bir kıyaslama yaparak açıklamıştır. Benzer bir başka düşünce HE (28) “İnsanların duygularını anlayabildiğim için olumludur. Emojilerin gerçekçi olmadığını da düşünüyorum. Mesaj yazarken düşünme fırsatımız var ve insanlar o anki duygularını belli etmemek için rastgele emoji de kullanabilir. Bu da bence yanıltıcı. Bu açıdan düşündüğümde olumsuzlukta oluşturuyor aslında.” diyerek farklı bir bakış açısıyla açıklamıştır. Emojilerin ortaya çıkardığı etkilerin iletişim halinde olunan kişiye ve konuya göre değişiklik gösterebileceğini aynı zamanda kişilerin emoji kullanımında seçme hakkına sahip olmalarıyla içinde buldukları duygu ve düşünceleri gizleyebileceğini de çıkarmak mümkündür. Böylece emojilerin yüz yüze iletişimin yerini tam anlamıyla alamadığını fakat yazılı mesajların aktaramadığı duyguları yansıtmamasıyla da daha etkili olduğunu söylemek mümkündür.

5.6. Katılımcıların Emojilerin İletişimlerine Sağladığı Kolaylıklar Hakkındaki Görüşleri

Emojilerin insan hayatına fazlaca nüfuz etmiş olmasıyla beraber getirdiği birtakım kolaylık da bulunmaktadır (Sayar, 2018: 53). Bu kolaylıkları belirlemek amacıyla katılımcılara “Kullandığınız emojiler, iletişimlerinizde ne gibi kolaylıklar sağlamaktadır?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Katılımcılardan gelen yanıtlar ise şöyledir: Katılımcı BY (37) “İletişimlerimde bir eğlence oluşturarak gergin bir ortam oluşmaması noktasında kolaylık sağlıyor. Bir de benim sempatik olmamı sağlıyor eğlence katarak.” ifadelerini kullanarak emoji kullanımının karakterine de pozitif bir katkısı olduğunu açıklamıştır. Benzer şekilde

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

DG (20)'de iletişimlerini emojilerle eğlenceli hale getirdiğini belirtmiştir. Bu cevaplara göre Karaca (2018: 81)'nin araştırmasında emoji kullanımının eğlenceli olduğu sonucunun en yüksek ortalamaya sahip olması göze çarpmaktadır.

EŞ (39) “Benim için en çok kolaylık hız kazandırmasıdır.” ifadeleriyle emojilerin hız konusundaki sağladığı kolaylığa dikkat çekmiştir. NA (23) “Uzun uzun cümleler kurmak yerine bir emojiyle durumu izah ederek zamandan tasarruf edebiliyoruz.” derken BA (23)'da “Uzun uzun yazmak yerine emojilerle kestirip atabiliyorum mesajlaşmayı. Bu yönüyle kolaylık sağlıyor.” diyerek NA (23)'nın düşüncelerinin aynısını belirtmiştir. Aynı fikirde olan bir diğer katılımcı ise EB (24) “Bazen uzun uzun cümleler kurmak yerine bir emojiyle anlatmak istediğimiz şeyi anlatabiliyor olmamız büyük bir kolaylık sağlar.” ifadelerini kullanmıştır.

Katılımcılardan alınan cevaplar ile Karaca (2018: 82)'nin üniversite öğrencilerinin sosyal mecrada emoji kullanım alışkanlıklarına yönelik hazırladığı araştırma sonucu arasında bir özdeşleşme görülmektedir. Saptanan bulgular neticesinde emoji kullanarak zamandan tasarruf etme imkânının var olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda karşılıklı mesajlara eklenerek kişiler arasında bir samimiyet oluşturması da göz ardı edilmemesi gereken bir diğer niteliktir.

FP (24) ise emojilerin yazışmalarına bir açıklık kazandırdığını ve bu sayede yanlış anlaşılmaktan kurtulabildiğini belirtmektedir. ÖH (38) de “Söylemek istediklerimi daha anlaşılır kılması açısından kolaylık sağlıyor. Yüz yüze olmadığım için sözlerimle açıklayamadığım şeyleri emojilerle tamamlayabiliyorum. Bu gibi yönleriyle kolaylıklar sağlıyor.” diyerek FP (24)'yi destekler nitelikte ifadeler kullanmıştır. Bireylerin gizli kalan veya ortaya çıkarmasında kelimelerin yeterli olmadığı duygu, düşünce ya da hislerini belli etmesine yarayan emojiler kişilerarası iletişime bu konuda da bir kolaylık sağlamaktadır.

SA (32) “Evet, duygularımı ifade etme konusunda kolaylık sağladığını düşünüyorum. Yazdığım mesajda hangi duyguyu barındırıyorsam onu yazılı olarak anlatmam mümkün olmadığında emoji kullanarak açık bir şekilde aktarabiliyorum.” sözleriyle konuya benzer bir açıdan cevap vermiştir. Çakmak ve Çekiç (2019: 18) de emojilerle duyguların daha net bir şekilde ifade edilebildiğini ve böylece emojilerin

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

devamlı artan bir hızla yazılı dile eklemelendiğini belirtmektedir. Emojiler bu şekilde iletişime katkı sağlamaktadır. Çevikiyigit (2018: 88)'in hazırladığı tez çalışmasının sonucuna göre de insanların sosyal medya üzerinde kurdukları iletişimlerinde emojilerin, duygularını ifade etme noktasında fayda sağladığı bilgisi elde edilmiştir. Günlük yaşamda kurulan kişilerarası iletişimlerde insanlar birbirlerinin yüz ve beden hareketlerini görme imkânına sahiptir. Bu sayede iletişim sırasında birbirlerinin veya konu edinen olayların yansıttığı ifadeleri görme olanakları vardır. Whatsapp aracılı yazılı iletişimlerde ise bu ihtiyaç emojiler sayesinde giderilmeye çalışılmaktadır. Emojiler beden dili ile iletilecek duyguları aktararak kişilerarası etkileşime bir katkıda bulunmaktadır. Birbirlerine duygu aktarımında bulunan kişiler birbirlerini daha iyi anlayarak etkileşimlerinde anlaşılabilirlik kazanmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İletişim kavramı öncelikli olarak bireyin kendini gerçekleştirme amacına ve sonrasında sosyal toplumlara katılması noktasında hizmet etmektedir. Kişilerarası iletişim, bireyler arasındaki ilişki ve etkileşimi tanımlamaktadır (Deniz, 2020: 143).

Yalnızlığın mümkün olmadığı insanoğlu için kişilerarası etkileşim mecburi olan bir davranıştır. Devamlı olarak gelişen ve gelişmelere ayak uyduran bireyler, hayatları boyunca bütün süreçlerde olduğu gibi iletişim sürecinde de değişim yaşamıştır. Özellikle ağ bağlantıları ve mobil cihazlar evrensel boyutta bir etkileşim oluşturmuştur. Yaşadığımız çağda ise yeni medya adı altında kullanılan teknolojik gelişmeler iletişim olgusunda bir değişim ve dönüşüme sebep olmuştur. Kültürler arası bazı farklılıkları olan iletişim kurma süreci söz konusu değişim ve dönüşümle birlikte evrensel bir seviyeye ulaşmıştır.

Kullanıcı kitlesine her an her yerden ulaşım olanağı tanıyan yeni medya platformları, geleneksel kitle iletişim cihazlarının kısıtlamalarını ortadan kaldırmıştır. Bu sayede geleneksel medyanın pasif konuma yerleştirdiği kişiler yeni iletişim ortamları ile aktif hale getirilmiştir. Herhangi bir bilgiyi ulaştırmak ve paylaşmak yeni medya sayesinde daha kolay bir hal almıştır. Değişimin bir ürünü olan ağ tabanlı anlık mesajlaşma uygulamaları günlük yaşamda iletişim temelinde sıklıkla tercih edilmektedir. Önemli bir orandaki kullanıcı kitlesini etkisine alan ve her geçen gün

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

yenilenen özelliklerle kullanıcılara sunulan ortamlar ile ilgili hazırlanan her çalışma, insan hayatını konu edinmesi nedeniyle değerli görülmektedir.

Eski zamanlarda mağaralara çizdikleri figürler aracılığıyla iletişime geçen bireyler, günümüzde mesajlaşma ortamlarında yazılı iletilerine ya da bu iletilere bağlı kalmadan emoji adıyla anılan sanal figürlerle iletişim kurmaktadır. Kişilerarası iletişimlerde beden hareketlerinin katkısını göz önünde bulunduran yazılımcılar, kullanıcılara beden dilini aktarabilecekleri görsel ifadeler sunmaktadır. Neredeyse her yaş aralığındaki bireyin faydalandığı emojiler, mesajlaşma platformlarında görsellik kavramının eksikliğini gidermektedir (Bilge, 2020: 136). Farklı dile sahip kişilerin dahi sevinç, üzüntü, ağlama ve benzeri belli başlı duygularının aktarılmasında evrensel olarak kabul görmüş emojiler, sözcüklerin taşıdığı anlamları güçlendirirken bazı durumlarda ise sözcüklerin yerine de kullanılabilirlerdir.

Bu çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında insanların kişilerarası ilişkilerinde sözsüz iletişim unsurlarından faydalanma durumları incelendiğinde bütün katılımcıların yüz ve beden hareketleri, bedensel temas, mekân kullanımı ve araçlardan yararlandığı tespit edilmiştir. Çalışkan ve Karadağ'ın (2010'dan akt. Üstünel, 2011: 42) belirttiği gibi en etkili iletişim bütün unsurların bir arada kullanılmasıyla gerçekleşmektedir. Beden hareketlerinden faydalanma nedenleri ise “anlaşılır olmak ve iletişimi güçlü kılmak”, “duygularını ifade edebilmek”, “alışkanlık” ve “samimiyet göstergesi” olarak elde edilmiştir.

Beden hareketlerinin duyguları açıklama noktasında kullanımı dışında bilinçsiz olarak da kullanılabilirdiği çalışma neticesinde ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Kişiler beden dilinin hayatlarında yaşadıkları herhangi bir durum, korku, şok, mutluluk ve şaşkınlığa bağlı olarak istemsiz bir şekilde yansıyabildiğine dikkat çekerek beden hareketlerinin amaçsız kullanılabilirdiğini de belirtmektedir. Ayrıca bulgulara göre beden dilinin kişilerin belli süre sonunda bir alışkanlık halinde olabildiği sonucu göze çarpmaktadır. Beden hareketleri kapsamında yer alan bedensel temas kavramının bireyler nezdinde samimiyete göre tercih ediliyor olması, elde edilen farklı bir sonuç olmuştur. Bir diğer sonuca bakıldığında ise insanların jest ve mimiklerini yaşadıkları heyecanlı ve coşkulu olaylarda kullandıklarını söylemek mümkündür.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

Katılımcı bireylerin emoji kullanımını öğrenmek maksadıyla ilgili soru yöneltilmiş ve tamamının emoji kullandığı bilgisi elde edilmiştir. Bu sonuç Çeken vd.,'nin (2017: 103) yaptığı çalışma sonucunda elde ettikleri %73 oranında Whatsapp platformunda emoji tercih ediliyor bilgisi ile örtüşmektedir. Bütün katılımcıların emoji kullanmasıyla ilgili olarak kullanımlarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Böylece toplanan bulgulara göre emojiler; “iletişimlerinde duyguları ifade etmek”, “sohbetlerine eğlence katmak”, “devam eden muhabbeti bitirmek”, “sohbeti yumuşatmak” ve “hız kazanarak zamandan tasarruf etmek” amacıyla kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

En çok orana sahip olan sonuçlardan biri emojilerin duyguları ifade etmek amacıyla tercih edilmesidir. Daha önce hazırlanmış bir çalışmada 323 metin incelenerek emoji kullanımları irdelenmiştir. Ulaşılan veri ise emojilerin %94 oranında duyguları ifade etmek niyetiyle kullanıldığı yönündedir (Çakmak ve Çekiç, 2019: 27). Bir diğer çalışma Adelaiade Üniversitesi'nde Dr. Churches tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen bilgiye göre yüz yüze iletişim halindeyken görülen beden hareketleri ile emojilerin görülmesi beyinde oluşan hareketlerin aynı bölgede olması sonucunu göstermektedir. Buna göre pek çok psikolog gerçekleştirdiği incelemeler bağlamında emojilerin duygusal anlamda farkındalık oluşturduğu ve bunu artırdığını bu sayede de karşı taraflara duygu aktarımında daha bilinçli davranıldığını ortaya koymaktadır (Zeybek, 2018: 414).

Emoji kullanımının ve sözsüz iletişim unsurlarının kullanımının karşılaştırılmasına yönelik ulaşılan bilgiler ışığında kullanılan emojiler ile sözsüz iletişim unsurları arasında bir tutarlılık ve benzerlik olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Sonuçlara göre kişiler günlük yaşamda gerçekleştirdikleri kişilerarası iletişimde faydalandıkları yüz ve beden hareketlerini emojilerle karşılayabilmekte ve günlük yaşamda kullandıkları gibi mesajlaşma uygulamalarında da sözsüz iletişimi emojiler vasıtasıyla kullanmaktadır. Özellikle şaşkınlık, mutluluk, üzüntü gibi duygu durumlarının günlük hayattaki yüz ve beden hareketleri ile ifade edilebildiği gibi Whatsapp platformundaki iletişimlerde de emoji kullanımıyla karşı taraflara aktarılmaktadır. Emojilerin sözsüz iletişim unsurlarını karşılayabilecek özellikte olduğu; ancak insanların hislerinde olan daha derin duyguları ifade etme noktasında

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

eksik kalabildiği ve geliştirilmesi gerektiği elde edilen bir başka sonuç olmuştur. Ayrıca sarılma, dokunma gibi bedensel temas unsurlarının emojilerle tarif edilebildiği; fakat gerçek yaşamdaki kadar etki sağlamadığı ve emojilerin bu noktada herhangi bir hissiyatı gidermediği sonucuna varılmıştır. Bütün katılımcılar emojilerin duyguları ifade etme noktasında hemfikir olmakla birlikte, arzu edilen duyguları açığa çıkarma ya da gizleme konusunda yanıltıcı olabildiğini de belirtmektedir.

Bu çalışma ile elde edilen bir diğer bulgu emojilerin iletişime olumlu bir katkısının olduğu yönündedir. Torun (2018: 652) ise Z kuşağını temel alarak gerçekleştirdiği araştırmasında insanların kendi kullandıkları emojilerin iletişimlerine olumlu etkiler sağlamanın yanı sıra karşı taraflardan aldıkları emojilerin de iletişimlerinde olumlu yönde etkiler oluşturduğu sonucunu elde etmiştir.

Whatsapp üzerinde kullanılan emojilerin sağladığı kolaylıklar araştırıldığında ise sırasıyla “duyguları iletme”, “hız”, “anlaşılabilirlik”, “eğlence” ve “iletişime son verme” şeklinde ortaya çıkmıştır. Sıralanan bu noktalar haricinde ağ tabanlı iletişim ortamlarının uzak kavramını yok ettiği insanları birbirine yakın kıldığı ve bu sayede en iyi çözüm olarak sosyal mecralardan iletişime geçildiği birbirlerine olan hislerini emojilerle giderdikleri gerekçesiyle iletişime ayrıca bir kolaylık sağladığı görülmektedir.

Bu araştırma ile ulaşılan sonuçları kısaca açıklamak gerekirse; emojiler iletişimin etkililiğini artırmada güçlü ifadeler olmakla birlikte, iletişim esnasında karşı taraflara duygu iletmede önemli bir paya sahiptir. Emojiler kişilerin duygularını açıklamaktan çekindiklerinde ya da karşı tarafın tepkisine göre emoji seçtiğinde, hatta bazen hiçbir düşünceye bağlı kalmadan iletildiğinde kurtarıcı bir sembol olurken, yanıltıcı bir payı da bulunmaktadır. Ayrıca emojiler iletişim sırasındaki monotonluktan sıyrılmak adına eğlence katan semboller olarak da tercih edilmektedir. Karşılıklı etkileşimlere eğlence katmak amacıyla yararlanılan emojiler, kişinin karakteristik özelliğini de etkileyerek sempatik, şirin algısı da oluşturmaktadır. Emoji kullanımı bütün olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz bazı etkilere de sahiptir. Kelimelerin yerini geçmeye başlayan emojiler, kişiler arasındaki iletişimlerin azalmasına sebep olabilmektedir. Yalnızca görsel ifadelerle iletişime geçmeye

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

çalışmak, iletişimde anlaşmazlıkların doğmasına neden olabilmektedir. Emojilere herkesin ayrı bir anlam yüklemesiyle iletişimde kargaşa meydana gelebilmektedir.

Araştırma sırasında ve sonucunda elde edilen bilgilerle literatürde konu ile alakalı önceden yapılmış çalışmaların sonuçları karşılaştırılmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Böylece bu çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik bakımından yeterli olduğunu ifade etmek mümkündür, şeklinde bir yorum yapılabilir.

Bu çalışma bundan sonra daha geniş kitlelere ve farklı uygulamalara uyarlanarak tekrar edilebilir. Emojilerin sözsüz iletişimlerdeki yeri ve önemine dair farklı kuşaklar nezdinde bir başka araştırma gerçekleştirilebilir ve diğer araştırma yöntemleri ile tekrarlanarak bu çalışmadan elde edilen veriler kıyaslanabilir. Böylece bilgi anlamında çeşitlilik oluşturularak literatürün zenginleştirilmesine katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK S., Eda (2020). “Pandemi Sürecinde Sözsüz İletişim Dili: Yeni Emoji Tasarımları”, Rumelide Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 20, s.64-76.

ALTUNAY, Alper (2015). “Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Yeni Medya”, Selçuk İletişim, 9 (1), s.410- 428.

ARAL, Ezgi (2018). “Ortak Dil Olarak Tinlemler (Emojiler)”. Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi, 2(1), s.434-451.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

ATALI, Levent ve ÇOKNAZ, Dilşad (2014). “Türkiye Futbol Federasyonu Spor Toto Süper Ligi Spor Kulüplerinin Facebook Kullanımı”. Erciyes İletişim Dergisi, 3(4), s.136-148.

AZİZ, Aysel (2010). İletişime Giriş. (3. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları.

BOZKURT, Tuğçe (2020). Sosyal Medya Aktivitelerinde Emojilerin Yeri: Y Ve Z Kuşakları Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul.

CHENG, Lifen (2017). “Do I Mean What I Say And Say What I Mean? A Cross Cultural Approach To The Use Of Emoticons & Emojis In CMC Messages”, Fonseca J. Commun. 15(15), p.199–217.

COWIE, Roddy, COWIE, Douglas, TSAPATSOULIS, Nicolas, VOTSIS, George, KOLLIAS, Stefanos, FELLEENZ, Winfried and TAYLOR, J. G (2001). “Emotion Recognition In Human-Computer Interaction”, Article In IEEE Signal Processing Magazine. 18(1), p.32-80.

ÇAKMAK, V. ve ÇEKİÇ, A. (2019). Dil ve İletişim Çerçevesinde Emoji, (Editörler), Fadime Şimşek İşliyen ve Mustafa İşliyen, Emoji Küresel İletişim Dili, Konya: Literatürk Akademi Yayınları, s. 15-36.

ÇALIŞIR, Gülsüm (2015). “Etkili Bir Kişilerarası İletişime Beden Dilinin Katkısı”, International Trends And Issues In Communication & Media Conference, 2-4 September 2015, Rusia.

ÇALIŞIR, Gülsüm (2017). Sosyal Kuşakların Kişilerarası İletişim Aracı Olarak Sosyal Ağları Kullanma Durumu, (Editörler) Ali Murat Kırık, Medya Çağında İletişim Sokaktan Ekran, Sanaldan Gerçeğe, İstanbul: Çizgi Kitapevi, s. 141-173.

ÇALIŞIR, Gülsüm ve ALBAN, Merve Yağmur (2021). “Kişilerarası İletişimin Firmalara Güven Üzerinde Etkisi: Gümüşhane Örneği”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (E-Gifder), 9(2), s.756-782.

ÇALIŞIR, Gülsüm ve UNCU, Gonca (2018). “Sözlü Kültürün Sözlü İletişimle Harmonisi: Şahmeran”, İnif E-Dergi, 3(2), s.9-24.

ÇEKEN, Birsen, ARSLAN, Asuman ve TUĞRUL, Damla (2017). “İletişimde Emojilerin Kullanımı ve İncelenmesi”, 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Dergisi, 6(16), s.91-106.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

DANESI, Marcel (2016). The Semiotics Of Emoji The Rise Of Visual Language In The Age Of The İnternet, Chennai: Bloomsbury Academic.

DENİZ, Şerife Ruhiye (2020). Efendi Köle Diyalektiği Bağlamında Kişilerarası İletişim, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

DİJİLOPEDI, <https://dijilopedi.com/2020-Dunyainternet-Sosyal-Medya-Ve-Mobil-Kullanim-İstatistikleri/> Erişim Tarihi 12.01.2021

DİNAR DİZDAR, Tutku (2018). Kişilerarası İletişimde Beden Dilinin İknaya Etkisi, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

DÖKMEN, Üstün (2005). İletişim Çatışmaları Ve Empati, (34. Baskı), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

DRESNER, Eli and HERRING, Susan (2010). “Functions Of The Nonverbal In CMC: Emoticons And Illocutionary Force”, Communication Theory, 20(3), p.249-268.

ERDOĞAN, İrfan (2011). İletişimi Anlamak. (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

FENG, Lin (2019). “Positive Or Negative: Emoji Usage İn Online Social Media, Advances İn Social Science”, Education And Humanities Research, 334, p.512-516.

GÖNCÜ, Semih (2018). “Kullanımlar Ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinde Y Kuşağının Whatsapp Kullanımı Üzerine Bir İnceleme”, TRT Akademi Dergisi, 3(6), s.590-613.

GÜÇLÜ, Fadime (2021). Stereotiplerin Kişilerarası İletişime Etkisinin Ön Yargılar Bağlamında İncelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği, Gümüşhane Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane.

GÜRÇAYIR, Selcan (2009). “İnternet Çağının Hiyeroglifleri Ya Da Evrenselleşen Sanal Bedenler: MSN İfadeleri”, Milli Folklor, 21(83), s.111-115.

HARN, Ren-Whei Joanna (2017). The Visual Language Of Emojis: A Study On College Students. Social Support Communication İn Online Social Networks, Kansas Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kansas.

HIGHFIELD, Tim and LEAVER, Tama (2016). “Instagrammatics And Digital Methods: Studying Visual Social Media, From Selfies And Gıfs To Memes And Emoji”, Communication Research And Practice, 2(1), p.47–62.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

HÜRKAN, Özlem (2018). Yeni Medya Söyleminde Tarihsel Öncülleriyle Emojiler, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

IŞIK, Metin ve BİBER, Levent (2010). Genel Ve Teknik İletişim, (Editör), Metin Işık. İletişim, İletişim Süreci ve İletişim Çeşitleri Konya: Eğitim Akademi Yayınları s. 10-41.

İZGÖREN, Ahmet Şerif (2000). Dikkat Vücutunuz Konuşuyor Türkiye'de Beden Dili, İş Yaşamı Ve Renkler, Ankara: Academyplus Yayınevi.

JAEGER Sara, ROIGARD Christina, JIN David, VIDAL Leticia, ARES Gaston (2019). “Valence, Arousal And Sentiment Meanings Of 33 Facial Emoji: Insights For The Use Of Emoji In Consumer Research”, Food Research International, 119, p.895-907.

Karaca, Mehmet (2018). “Sosyolojik Perspektiften İletişim”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15(57), s.626-648.

KARAKAYA, Keziban (2020). Kitlemel Kullanım Açısından Emojilerin İletişime Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

KARCI, Ali ve BOY, Onur (2011). “Sosyal Ağların Web Madenciliği Teknikleri İle Ortak Atıf Analizi Benzerlik Tahmini”, Elektrik Elektronik Ve Bilgisayar Sempozyumu, 2011, Elazığ.

KAYPAKOĞLU, Serdar (2008). Kişilerarası İletişim “Cinsiyet Farklılıklar, Güç Ve Çatışma”, İstanbul: Derin Yayınevi.

KROHN, Franklin (2004). “A Generational Approach To Using Emoticons As Nonverbal Communication”, J. Technical Writing And Communication, 34(4), p.321-328.

LAZAR, Judith (2009). İletişim Bilimi, (Çev: Cengiz Anık), Ankara: Vadi Yayınları.

ÖZMEN, Şule (2009). Ağ Teknolojisinde Yeni Ticaret Yolu: E-Ticaret, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

REZABEK, Landra and COCHENOUR, John (1998). “Visual Cues In Computer-Mediated Communication: Supplementing Text With Emoticons”, Journal Of Visual Literacy, 18(2), p.201-215.

EROL, Seval ve ÇALIŞIR, Gülsüm (2023). Kişilerarası İletişimde Emoji Kullanımı: Whatsapp Örneğinde Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1568-1599

SAKALLI, Cem ve BAHADIROĞLU, Diba (2018). “Dijital İletişim: Yeni Bir Dile Doğru”, Turkish Studies Information Technologies & Applied Sciences. 13(6), s.129-146.

SAYAR, Tahsin Eren (2018). İletişim Çağında Dijital Kültür, (Editör) GENEL, Gökhan Mehmet, Dijitalleşen Dil: Emoji Ve Kısaltmalar Dilimizi Değiş (Geliş) Türecek Mi? Konya, s. 37-57.

SEUFERT, Michael, HOßFELD, Tobias, SCHWIND, Anika, BURGER, Valentin and TRAN-GIA, Phuoc (2016). Groupbased Communication İn Whatsapp, IFIP Networking Conference, Wurzburg.

TORUN U., Bahar (2018). “Z Kuşağının Akıllı Telefonlar Üzerinden Yazılı İletişimde Emoji Kullanma Eğilimlerine Yönelik Bir Araştırma”, Trt Akademi, 3(6), s.614-630.

TUTAR, Hasan (2003). Örgütsel İletişim, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

UZUN, Kadriye ve ULUÇAY, Dilek Melike (2017). “İş Ortamında Whatsapp Kullanımı Ve Kesintiye Uğrama”, Selçuk İletişim Dergisi, 10(1), s.216-231.

ÜSTÜNSEL, Gülcan (2011). Etkili İletişim Becerileri Ve Beden Dili. Namık Kemal Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.

WHATSAPP, <https://www.whatsapp.com/about>, Erişim Tarihi 08.02.2021

WISEMAN, Sarah and GOULD, Sandy (2018). Repursoding Emoji For Personalized Communication: Whay Means Why 🐼 Means "I Love You". CHI Conference On Human Factors İn Computing System, Montreal QC: ACM, (p. 1-10).

YAMAN, Ertuğrul (2012). İnsan ve İletişim. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILMAZ, Onur, <https://medium.com/@onuryilmazpo/hiyerogliflerden-emojilere>, Erişim Tarihi 10.02.2021.

ZEYBEK, Işıl (2018). Dijitalde Duygu Dili: Emojilerin Sihirli Dünyası. Dönüşen Dünyada İletişimin Rolü: Uluslararası Sempozyum Kitabı.

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.